

Protokoll för sammanträde med Gentekniknämnden

Sammanträdesdatum: 2025-02-12

Plats: digitalt

Ärenden

1 § Närvaro

Se separat deltagarförteckning.

2 § Val av justeringsperson

Christina Dixelius utsågs att jämte ordföranden justera protokollet.

3 § Godkännande av dagordningen

Dagordningen godkändes.

4 § Godkännande av föregående protokoll

Protokollet från sammanträdet 2025-01-22 godkändes.

5 § Rapporten Genteknikens utveckling 2024

Beslut: Nämnden fattade beslut om att godkänna den reviderade rapporten med Dnr: 3.1.1-2025-001. Katarina Luhr bilägger ett särskilt yttrande till protokollet.

6 § Verksamhetsredogörelse för 2024

Beslut: Nämnden fattade beslut om att godkänna 2024 års Verksamhetsredogörelse med Dnr: 3.1.1-2025-001.

7 § Remiss från Jordbruksverket

Annelie Carlsbecker föredrog en ansökan om att få utföra fältförsök med genetiskt modifierad potatis.

Beslut: Nämnden fattade beslut om yttrande med Dnr.4.1.1-2025-008.

Deltog i beslutet gjorde ledamöter Céline Holmberg, Malin Larsson, Johan Hultberg, Josef Fransson, Stina Larsson, Andrea Andersson Tay, Magnus Oscarsson, Katarina Luhr (skiljaktig mening), Madeleine Hayenhjelm, Christina Dixelius, Martin Weih, Maria Björkman, Lars Ährlund-Richter samt tjänstgörande ersättare Amir Jawad. Katarina Luhr inkom med en reservation efter sammanträdet, vilken bifogas protokollet.

8 § Remiss från Jordbruksverket

Annelie Carlsbecker föredrog en ansökan om godkännande för genetiskt modifierad majs, DP51291.

Beslut: Nämnden fattade beslut om yttrande med Dnr.4.1.1-2025-007.

Deltog i beslutet gjorde ledamöter Céline Holmberg, Malin Larsson, Johan Hultberg, Josef Fransson, Stina Larsson, Andrea Andersson Tay (skiljaktig mening), Magnus Oscarsson, Katarina Luhr (skiljaktig mening), Madeleine Hayenhjelm, Christina Dixelius, Martin Weih, Maria Björkman, Lars Ährlund-Richter samt tjänstgörande ersättare Amir Jawad. Andrea Andersson Tay och Katarina Luhr inkom med reservationer efter sammanträdet, vilka bifogas protokollet.

9 § Remiss från Jordbruksverket

Annelie Carlsbecker föredrog en ansökan om godkännande av genetiskt modifierad sojaböna MON 87705 x MON 87708 x MON 89788.

Beslut: Nämnden fattade beslut om yttrande med Dnr.4.1.1-2025-005.

Deltog i beslutet gjorde ledamöter Céline Holmberg, Malin Larsson, Johan Hultberg, Josef Fransson, Stina Larsson, Andrea Andersson Tay (skiljaktig mening), Magnus Oscarsson, Katarina Luhr (skiljaktig mening), Madeleine Hayenhjelm, Christina Dixelius, Martin Weih, Maria Björkman, Lars Ährlund-Richter samt tjänstgörande ersättare Amir Jawad. Andrea Andersson Tay och Katarina Luhr inkom med reservationer efter sammanträdet, vilka bifogas protokollet.

10 § Remiss från Jordbruksverket

Annelie Carlsbecker föredrog en ansökan om godkännande av soja-leghemoglobin från genetiskt modifierad jästsvamp *Komagataella phaffii*.

Beslut: Nämnden fattade beslut om yttrande med Dnr.4.1.1-2025-006.

Deltog i beslutet gjorde ledamöter Céline Holmberg, Malin Larsson, Johan Hultberg, Josef Fransson, Stina Larsson, Andrea Andersson Tay, Magnus Oscarsson, Katarina Luhr, Madeleine Hayenhjelm, Christina Dixelius, Martin Weih, Maria Björkman, Lars Ährlund-Richter samt tjänstgörande ersättare Amir Jawad.

11 § Remiss från Utbildningsdepartementet

Annelie Carlsbecker föredrog En ny lag om forskningsetiska krav på och etikprövning av forskning som avser människor (Ds 2024:21).

Beslut: Nämnden fattade beslut om yttrande med Dnr.4.1.1-2025-004.

12 § Remiss från Socialdepartementet

Mia Olsson föredrog Bättre tillsammans – Förslag till en uppdaterad nationell cancerstrategi.

Beslut: Nämnden fattade beslut om yttrande med Dnr.4.1.1-2025-011.

13 § Föredrag

Mia Olsson gav ett föredrag om resultaten från nämndens undersökning: *Svenskars attityd till genredigerade grödor och lantbruksdjur inom växtförädling och djuravel.*

14 § Ordförande har ordet

Ingen information från ordförande.

15 § Kansliet informerar

Ett symposium planeras tillsammans med KSLA och Rifo som tar avstamp i undersökningen *Svenskars attityd till genredigerade grödor och lantbruksdjur inom växtförädling och djuravel*. Det blir ett kortare program en onsdag kväll där resultaten från undersökningen presenteras med efterföljande reflektioner av forskare och politiker. De datum som diskuteras är den 2 april, 7 maj, 14 maj 2025.

16 § Övriga frågor

Inga övriga frågor.

Vid protokollet:

.....
Mia Olsson

Justerare:

.....
Céline Holmberg, ordförande

.....
Christina Dixelius

Deltagarförteckning

Ledamöter

Céline Holmberg

Malin Larsson

Johan Hultberg

Josef Fransson

Stina Larsson

Andrea Andersson-Tay

Magnus Oscarsson

Katarina Luhr

Madeleine Hayenhjelm

Christina Dixelius

Martin Weih

Maria Björkman

Lars Ährlund-Richter

Tjänstgörande ersättare

Amir Jawad

Ersättare

Marie-Louise Hänel Sandström

Staffan Eklöf

Sven Ove Hansson

Jens Sundström

Per Sandin

Övriga

Annelie Carlsbecker

Mia Olsson

Katarina Gate Lundgren

Särskilt yttrande från Katarina Luhr (MP)

5 § i protokollet: Rapporten Genteknikens utveckling 2024.

Nämnden har bland annat i uppgift att tillse att intresset för etiska frågor och säkerhetsfrågor upprätthålls och den allmänna debatten stimuleras. Precis som förra året anser jag därför att rapporten hade vunnit på att inte bara ensidigt lyfta framgångarna utan även problem och risker runt GMO inom jordbruket. Det är tydligt att olika EU-länder har olika syn på GMO då en kvalificerad majoritet aldrig uppnått i kommittéomröstningar vad gäller GMO- ansökningar inom EU.

Områden som skulle kunna belysas för att bredda rapporten är exempelvis utmaningarna runt grödor med patent, behoven av tydligare regler vad gäller ansvarsfrågor och skadestånd och den diskussion som finns runt konsumentperspektivet och möjligheten för konsumenten att göra medvetna val.

Även de utmaningar som kan uppstå i spåren av en storskalig användning av GMO-grödor borde belysas i rapporten.

Ett exempel är den storskaliga användningen av herbicidtoleranta GMO som ökar resistensen för herbicider i grödan och därmed ökar möjligheten att använda mer bekämpningsmedel som i sin tur riskerar att förorena mark och vatten och dessutom ökar risken att ogräs utvecklar resistens mot bekämpningsmedel.

Rapporten understryker möjligheten att minska användningen av bekämpningsmedel med GMO, något som såklart skulle vara önskvärt. I dagsläget riskerar dock användningen av bekämpningsmedel i stället att öka då den största delen av GMO som odlas i världen idag tagits fram för att överleva behandling med bekämpningsmedel medan ogräset runt grödorna slås ut av det använda bekämpningsmedlet. Enligt uppgifter sammanställda av den icke-vinstdrivande internationella organisationen ISAAA 2019 odlades herbicidtoleranta GMO-grödor (dvs grödor som tål behandling med bekämpningsmedel), som innehöll en herbicidtolerant egenskap, ensam eller i kombination med andra egenskaper, på cirka 88 procent av den landareal som planteras med GMO i världen. Det vanligaste bekämpningsmedlet i världen som bygger på principen med herbicidresistenta växter är Roundup vars verksamma substans är glyfosat. Idag finns ett stort antal grödor som är utvecklade för att vara Roundup Ready, dvs glyfosattoleranta, och som säljs tillsammans med sitt specifika bekämpningsmedel.

En av de nackdelar som följer av en ökad ensidig användning av vissa ogräsbekämpningsmedel är en ökad resistens för dessa hos ogräs. En långvarig och ensidig användning av en eller ett fåtal herbicider kan relativt snabbt generera resistens hos ogräs mot herbiciderna i fråga, något som även gäller för växtskyddsmedel som används i konventionella grödor. I nuläget har ogräs utvecklat resistens mot 21 av 31 kända herbicidverkningsområden och mot 168 olika herbicider. Antalet fall ökar stadigt varje år. I länder som USA, med en storskalig odling av herbicidresistenta grödor, är antalet fall av resistens också stor och USA är det land i världen med flest herbicidresistenta ogräs. När diskussionen om genteknik idag till stor del handlar om att den kan användas för en grön omställning är det viktigt att även ha fakta om hur den har använts historiskt och hur den faktiskt används idag.

Det finns också ett behov att lyfta frågor kring livsmedelssuveränitet, biologisk mångfald och ursprungsbefolkningars rättigheter kopplat till GMO. Ett aktuellt fall från december 2024 är beslutet från tvistpanelen inom USMCA (US-Mexico-Canada Agreement), där Mexicos policy med förbud av import av GM-majs för mänsklig konsumtion ansågs strida mot handelsavtalets villkor. Detta trots att panelen erkände betydelsen av inhemsk majs och ursprungsbefolkningars rättigheter. Mexico är majsens ursprungsland och beslutet befaras få konsekvenser för Mexicos stora antal inhemska varieteter av majs.

Att rapporten ensidigt fokuserar på de positiva nyheterna runt genteknik och inte innehåller en diskussion om genteknikens eventuella risker eller negativa sidor är därför en stor brist och något som bör lyftas på ett bättre sätt i kommande rapporter.

Reservationer från Katarina Luhr (MP)

7 § i protokollet: Ansökan om att få utföra fältförsök med genetiskt modifierad potatis.

Jag reserverar mig från beslutet att godkänna detta fältförsök med genetiskt modifierad potatis. Även om risken för människa och miljö kan anses vara liten, finns det obesvarade frågor till exempel vad gäller avdödning av eventuell kvarvarande potatis och eventuell spridning med risk för kontamination av omgivande miljö. I EU-kommissionens publika samråd 2022 framkom att den ekologiska sektorn är oroad av flera aspekter av en lagstiftningsändring som lättar på krav för växter förädlade med nya genomiska tekniker, till exempel hur samexistens ska kunna fungera. Jag

anser därför att det är av vikt att berörda aktörer får möjlighet att komma till tals när det gäller godkännande av försök med dessa nya grödor. Detta gäller exempelvis Ekologiska Lantbrukarna. Det är viktigt att regelverk om samexistens inklusive skadeståndsfrågor kommer på plats innan fältodlingar med genetiskt modifierade grödor påbörjas.

8 § i protokollet: Ansökan om godkännande för genetiskt modifierad majs, DP51291

Eftersom denna majs har tillförts gener som gör växten resistent mot vissa insekter, finns det en risk att insekterna förr eller senare utvecklar resistens och/eller att ekosystemen påverkas.

Denna majs tål också glyfosinat vilket innebär att ökade mängder bekämpningsmedel kan användas med risk för kontaminering av mark och vatten och en risk att ogräs utvecklar resistens. Detta ökar även risken för att starkare bekämpningsmedel då behöver komma till användning. I länder som USA, med en storskalig odling av herbicidresistenta grödor, är antalet fall av resistens stor. Under de senaste åren odlas herbicidtoleranta grödor på omkring 95 procent av sojaböns- och bomullsarealen och 91 procent av majsarealen i USA. Samtidigt är USA det land i världen som har flest herbicidresistenta ogräs (132 unika resistent ogräs).

Kött, mjölk eller ägg från djur som äter GMO-foder behöver inte märkas i Sverige, vilket innebär att konsumenter som genom sin konsumtion inte vill stödja odling av GMO inte kan göra detta val. Man kan inte heller helt bortse från risken av kontaminering av foder till ekologiska bönder. Dessutom anser vi, att om vi inte vill se en GMO-gröda i Sverige som hotar den biologiska mångfalden, kan vi rimligen inte heller öka användningen av en sådan gröda som odlas någon annanstans heller.

Jag anser därför att marknadsgodkännande ej ska ges.

9 § i protokollet: Ansökan om godkännande av genetiskt modifierad sojaböna

Denna sojaböna är resistent mot två olika bekämpningsmedel, glyfosinat och dicamba vilket innebär att ökade mängder bekämpningsmedel kan användas med risk för kontaminering av mark och vatten, ökad risk att omkringliggande grödor skadas och risken att ogräs utvecklar resistens. Detta ökar även risken för att starkare bekämpningsmedel då behöver komma till användning. I länder som USA, med en storskalig odling av herbicidresistenta grödor, är antalet fall av resistens stor. Under de senaste

åren odlas herbicidtoleranta grödor på omkring 95 procent av sojaböns- och bomullsarealen och 91 procent av majsarealen i USA. Samtidigt är USA det land i världen som har flest herbicidresistenta ogräs (132 unika resistenta ogräs).

Kött, mjölk eller ägg från djur som äter GMO-foder behöver inte märkas i Sverige, vilket innebär att konsumenter som genom sin konsumtion inte vill stödja odling av GMO inte kan göra detta val. Man kan inte heller helt bortse från risken av kontaminering av foder till ekologiska bönder. Dessutom anser vi, att om vi inte vill se en GMO-gröda i Sverige som hotar den biologiska mångfalden, kan vi rimligen inte heller öka användningen av en sådan gröda som odlas någon annanstans heller.

Jag anser därför att marknadsgodkännande ej ska ges.

Reservation från Andrea Andersson Tay (V)

8 § i protokollet: Ansökan om ansökan om godkännande för genetiskt modifierad majs, DP51291

Jag reserverar mig mot nämndens beslut att tillstyrka godkännande av den insektsresistenta och herbicidtoleranta genmodifierade majsen DP51291, ansökt av företaget Corteva Agriscience LLC. Eftersom denna majs har tillförts gener som gör växten resistent mot vissa insekter kan insekterna utveckla resistens. Detta ökar risken att starkare bekämpningsmedel i framtiden behöver användas.

Majsen är också tolerant mot herbicider. Jag ser inte det samhällsmässiga eller ekologiska mervärdet i att tillåta grödor som bygger på användning av dessa. Att anpassa grödor så att de i princip är designade för fortsatt användning av herbicider är fel.

För Corteva Agriscience LLC. kan den ekonomiska vinningen bli stor i att använda GM-grödor med tillhörande insatsmedel på marknaden, men jag ser ingen samhälls- eller ekologisk nytta i att tillstyrka förslaget.

9 § i protokollet: Ansökan om godkännande av genetiskt modifierad sojaböna

Jag reserverar mig mot nämndens beslut att tillstyrka godkännande av den herbicidtoleranta genmodifierade sojabönan MON 87705 x MON 87708 x MON 89788, ansökt av företaget Bayer Agriculture BV. Sojabönan är tolerant mot herbicider. Jag ser inte det samhällsmässiga eller ekologiska

mervärdet i att tillåta grödor som bygger på användning av dessa. Att anpassa grödor så att de i princip är designade för fortsatt användning av herbicider är fel.

För Bayer Agriculture BV. kan den ekonomiska vinningen bli stor i att använda GM-grödor med tillhörande insatsmedel på marknaden, men jag ser ingen samhälls- eller ekologisk nytta i att tillstyrka förslaget.